

Prof. zw. dr hab. Witold Stankowski
Uniwersytet Jagielloński

Recenzja pracy doktorskiej
autorstwa Pani Beaty Krakowskiej
pt. Dowódcy Polskiej Marynarki Wojennej i ich wkład w jej rozwój w latach
1945-1989, Słupsk 2014, ss. 311 (maszynopis)

Pani mgr Beata Krakowska jest autorem dysertacji doktorskiej zatytułowanej Dowódcy Polskiej Marynarki Wojennej i ich wkład w jej rozwój w latach 1945-1989. Wybór takiego problemu badawczego jest jak najbardziej trafny i potrzebny dla nauki w celu zrozumienia procesów zachodzących po drugiej wojnie światowej na badanym obszarze. Autor zajął się bardzo ważnymi dwoma aspektami badawczymi, do których należy zaliczyć spojrzenie na polską marynarkę wojenną w tak trudnym okresie tj. po drugiej wojnie światowej do czasu zmiany systemu społeczno-politycznego w Polsce oraz czynnik ludzki, kształtujący oblicze tego rodzaju wojsk. Wszystko to należy rozpatrywać w obrębie różnego rodzaju decyzji politycznych. Tak sformułowany problem badawczy należy przyjąć ze zrozumieniem, gdyż autor podjął się zadania niezwykle trudnego a mianowicie analizy kształtowania się istotnego dla obronności rodzaju wojsk przy uwzględnieniu istotnego faktu, że Polska w okresie po drugiej wojnie światowej była państwem nie w pełni suwerennym, poddanym sowieckiej indoktrynacji.

Temat i treść doktoratu ma charakter nowatorski. Dotychczas brak jest w literaturze przedmiotu tak sprecyzowanego pola badawczego. Autor przeanalizował rozwój polskiej Marynarki Wojennej oraz konkretne przypadki osobowe na szczeblu dowódczym, które miały wpływ na ukształtowanie się modelu polskiej Marynarki Wojennej. Dysertacja doktorska wychodzi naprzeciw oczekiwaniom nauki polskiej.

Dysertacja doktorska Pani Beaty Krakowskiej składa się tylko z trzech rozdziałów, ale które przedstawiono wyczerpująco na 194 stronach. Rozdział pierwszy, bardzo istotny, ale o charakterze wprowadzającym liczy 40 stron, rozdział drugi 42 strony, rozdział trzeci 102 strony. W rozdziale I autor precyzyjnie i trafnie scharakteryzował rozwój poskiej Marynarki Wojennej w badanym okresie, tj. w latach 1945-1989. W rozdziale II autor opisuje, dogłębnie analizuje dowódców Marynarki Wojennej w pierwszym dziesięcioleciu po zakończeniu drugiej wojny światowej. W rozdziale III charakterystyce poddani zostali dowódcy Marynarki Wojennej po roku 1955. Analiza rozdziałów pokazuje, że autor ze znawstwem i wielką umiejętnością porusza się po omawianych zagadnieniach. Swój dyskurs naukowy poprzedza syntezą a następnie przechodzi do szczegółowej analizy. Wysuwa bardzo wiele ciekawych wniosków. Nie stroni od własnych sądów popartych dowodami.

Przyjęta metoda badawcza w pracy (chronologiczna) i tok rozumowania jest słuszny. Dysertacja została oparta na dogłębnej analizie źródeł i wyczerpującej analizie dostępnej literatury.

Autor recenzowanej pracy przeprowadził kwerendę źródłową w czterech archiwach. Są to główne polskie archiwa: Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie, Archiwum Marynarki Wojennej, Archiwum Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej-Oddział w Gdyni. Ponadto zostały wyzyskane możliwie wszystkie źródła opublikowane, drukowane. Dzięki temu dysertacja została oparta na wszechstronnym wykorzystaniu bazy źródłowej.

Przyjęte przez autora cezury czasowe dysertacji nie stanowią większych zastrzeżeń. Początkowa cezura a mianowicie rok 1945 jest jak najbardziej trafna, gdyż otwiera nowy rozdział w życiu badanych sylwetek na danym obszarze. Natomiast rok 1989 został wybrany trafnie z punktu widzenia merytorycznego (zmiana systemu społeczno-politycznego w Polsce) oraz praktycznego (dostęp do źródeł)(s. 5).

Pani mgr Beata Krakowska merytorycznie i trafnie przeanalizowała m.in. takie zagadnienia jak początki powojennego kształtowania się nowego oblicza polskiej Marynarki Wojennej; pracę, wkład przedwojennych osób, dowódców z czasów Drugiej Rzeczypospolitej w odbudowanie, tworzenie Marynarki Wojennej; zmiany kadrowe zachodzące w Marynarce Wojennej pod wpływem nacisków i ingerencji sowieckiej; tworzenie modelu sowieckiego Marynarki Wojennej.

Dysertacja doktorska została opatrzona w wiele interesujących tabel, dokumentów. Ogółem załączniki znajdują się na 100 stronach. Konstrukcja bibliografii jest właściwa. Podobna uwaga dotyczy przypisów.

Na etapie badań i przygotowywania dysertacji doktorskiej trudno uniknąć pewnych potknięć, nieścisłości czy też pominięć. Warto na nie zwrócić uwagę w celu wyeliminowania ich na przyszłość. Są m.in. to następujące uwagi:

-bibliografia zawiera publikacje Bogusława Wołoszańskiego (2 publikacje s. 307). Bogusław Wołoszański to popularyzator historii. Trzeba pamiętać, że jego publikacje to wtórny materiał, który opiera się na publikacjach naukowych. Czy poza sensacyjnym tytułem może wnieść coś nowego do dysputy naukowej. Wątpię!

-autor czasami opiera się na wikipedii. Pamiętać należy, że wikipedia to źródło, które wymaga dopracowania, eliminowania błędów (s. 78). Autorka także opiera się na wydawnictwach encyklopedycznych (vide s. 304 wykaz). To bardzo dobrze. Proponuję wybrać wydawnictwa encyklopedyczne.

-bibliografię należy uzupełnić o kilka najnowszych publikacji. Na pewno powinna być to publikacja pt. Niezłomny autorstwa Zbigniewa Węglarza.

Publikacja ta jest autobiografią komandora Zbigniewa Węglarza, która została wydana w 2011 przez Instytut Pamięci Narodowej (Seria z Kotwiczką). Wspomnienia komandora Zbigniewa Węglarza są źródłowo niezwykle cenne. Komandor Węglarz, który należy do grona represjonowanych dowódców Marynarki Wojennej (był m.in. zastępcą dowódcy i dowódcą ORP Błyskawica) opisał precyzyjnie zmiany zachodzące w polskich morskich siłach zbrojnych w wyniku ingerencji, presji, szykan, prześladowań ze strony sowieckiej.

-na etapie pracy doktorskiej doktorantowi często trudno forsować definitywne wnioski. Należy to jednak uczynić, gdyż takie są wymogi warsztatu naukowego i pracy badawczej. Autor pracy doktorskiej analizie poddał życiorysy następujących osób jak m.in. kontradmirał Nikołaj Abramow, kontradmirał Adam Mohuczy, kontradmirał Włodzimierz Steyer, kontradmirał Jan (Iwan) Szylingowski, wiceadmirał Wiktor Czerokow, kontradmirał Aleksander Winogradow. Brak pewnego zdecydowania ze strony autorki co do wyciągania zdecydowanych wniosków widać na przykładzie życiorysu kontradmirała Jana (Iwana) Szylingowskiego. Analiza tej postaci jest bardzo dogłębna, ale należałoby dopisać, że była to "szara eminencja" w Marynarce Wojennej. Jan Szylingowski piastował wiele odpowiedzialnych stanowisk począwszy od szefa radzieckiej Misji Morskiej aż po zastępcę dowódcy Marynarki Wojennej. Wymaga się od autora zdecydowanej krytyki postaci.

- wstęp. s. 9. Autor słusznie pisze, że miał ograniczony dostęp do materiałów (klauzula niejawności, 30 lat brak dostępu do materiałów archiwalnych). W zdaniu "...Niemniej ich ewentualność nie powinna rzutować na zasadniczy cel i płaszczyznę merytoryczną przedstawionych treści, które w większości są oparte na materiałach źródłowych...". Powinno być: "...Niemniej ewentualny do nich dostęp nie powinien rzutować na zasadniczy cel i płaszczyznę merytoryczną

przedstawionych treści, które w większości są oparte na dotychczasowych materiałach źródłowych...”.

-przypis 107, s. 78. Autor w charakterystyce S. Popławskiego pisze, że ”...po wyborach do Sejmu w 1947 r. przydzielono mu mandat poselski...”. Rozumowanie autorki z punktu widzenia ówczesnego niedemokratycznego systemu politycznego jest słuszne, jednak należałoby napisać, że mandat poselski się piastuje.

Podsumowanie

Uwagi zamieszczone w recenzji nie wpływają w żaden sposób na ocenę dysertacji. Oceniam ją pozytywnie. Przeprowadzone badania, wnioski mają charakter autorski i nowatorski. Pani mgr Beata Krakowska podjęła się zadania niezwykle trudnego a mianowicie analizy ludzi, ich decyzji w specyficznym, określonym obszarze, w kontekście sytuacji politycznej. Z zadania tego wywiązała się bardzo dobrze. Jej warsztat badawczy jako historyka zasługuje na wysoką ocenę. Po adresem promotora pracy należy powiedzieć, że praca ta by nie powstała bez cennych Jego uwag i wskazówek, co jest zauważalne w pracy Jego doktorantki.

Recenzowana dysertacja doktorska spełnia od strony formalnej, ustawowej wymagania stawiane przewodom doktorskim. Wobec powyższego jako recenzent proszę Wysoką Radę Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii Pomorskiej w Słupsku o dopuszczenie Pani mgr Beaty Krakowskiej do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

23.05. 2014 r.

prof. zw. dr hab. Witold Stankowski